

„PROPĂȘIREA”

REVISTA SOCIETĂȚII CORPULUI DIDACTIC

DIN

Județul Némțu

Anul al VI-lea — Piatra N. — Decembrie 1901 și Ianuarie 1902
No. 4 și 5.

Schițe din Târgoviștea

(Urmare)

¹⁾ D'aci înainte Târgoviștea declină și merse din decadență, ast-fel că opera nimicirei sale era rezervată lui Neculae Mavrocordat, biciul lui Satan pentru țerile Române în genere și pentru Târgoviște în parte ²⁾

Am spicuit abia cea ce era Târgoviștea în trecut; ca să descriu acest oraș cum este astăzi sufletul meu plânge și mi-e greu a face după ce ascultarăm câtă slavă închisă odinioară într'însul, câți eroi, câte dîle de mărire înnumărată densă cât fu căpîtala Munteniei Aici îi plăcu lui Mircea-Vodă să'și mute scaunul domniei, căci aici i se păru mărețului Voivod că ochii lui de șoim, de pe aceste frumoase coline, se pot mai în departare arunca asupra

¹⁾ Istoria Română, Dionisie Fotino

²⁾ Vezi: schițe istorice și topografice de I. D. Petrescu

dușmanilor. și a'î zări de îndată ce ei, în spre poporul lui scump, îndrăsneau a veni să se năpustească, deprinsă pe Unguri a se ține de cuvânt și pe Turci a respecta cuprinsul, datinile și credințele neamului Românesc și 'mî place să citească versurile lui Eminescu, puse în graiul lui Mircea, care răspunde trufașului Baiazit:

Eu! Imî apar sărăcia și nevoile și neamul
De aceea tot ce mișcă în țara asta, riul, ramul
Mi-e-prieten numai mie iară ție dușman este;
Dușmănit vei fi de toate fără a prinde chiar de veste.
N'avem oșli, dară iubirea de moșie e un zid
Care nu se'n fiorează d'a ta famă Baiazit

Aici Vlad al V-lea (Tepeș) învață pe boerî a se supune legilor țerei trimetînd pe cei nepocăiți, în ziua de paști, zidarii, salahorii la cetatea Poenari în munți; pe cetățenii rîi, pe vrasmașii nesocotiți Sașii, Secuii, Ungurii, Turcii a dărdii de teama Tepeș; iar cetățenilor le băgă în suflet grăza minciunei, a răpirei, a trădărei

Aici Radu cel Mare și Neagoe Vodă se ocupară cu așezăminte pioșe și cel dintăi aduse în țară pe patriarhul Nifon și îi dăte spre locuință unul din palatele ce era în curtea bisericii lui Stelea. Aici feciorul Patrașcului căpătă numele de Viteaz, după ce încareat de isbăndi să întoarcă de la Călugăreni. Aici, cum veduram Matei Basarab aprinde facla luminei intelectuale ale cărei raze, maritus'ău foarte luminănd frumos până în zilele noastre. De la Matei Basarab, înflorirea Tărgoviștei este plăpândă, slabă ca a florilor crescute sub sticlă. Oamenii ea și cetățile, ea și lucrurile chiar, aū epocile lor de mărire și de cădere, dramul lor de noroc, cum dice Grigore Alexandrescu și când acesta le părăsesce d'ar fi fost ele cât de ilustre, cât de pitoresce se părăginesc. A! și ce tristă înfățișare capăt ele atunei, când mușchiul, pălămida și jelitorea cucu-vac peste dănselle desnădajduitoria lor stăpînire își întind! Mi-ar trebui pana eruditului Volney spre a descrie suspinele Caldeei, Feniciei, Palmirei. Cartaginei, cetăți ce fură

gloria lumii despre care adî istoria abia mai pomenesce. Mi-ar trebui să ve țin aicea ceasuri și zile să ve arăt cum erau cetățile din Muntenia: Giurgiu, Brăila, Târgoviștea, Poenarii, Stelea, Crăciuna și cetatea lui Negru Vodă; iar în Moldova: Hotinul, Sorocea, Tighina, Neamțul, Cetatea Albă de murii cărora stete legată libertat a țerei aceștia și cărora timpul n'are ce le face; însă fanarioții cu foc și cu pară mîntăitu-lă-a după fața pămîntului. Trec la Târgoviștea de azi. Ca mai tôte orașele din provincie și Târgoviștea este un oraș monoton de și se află acolo o populație de 7812 locuitori, 4 școli primare, gimnasiul Văcărescu, o școală profesională de fete, o școală militară de equitație, divizia, fonderia armatei, spitalul militar de la Teiș, 16 fabrici de uleiuri minerale, paste, spirt, și la Lăculețe pulberia statului, totuși, cu atâtea inflamabile orașul nu este în nici o fierbire, în lung și în lat îl poți entreera, ziua nămiaza mare fără să n'tâlnești picior de om; nu s'aude de cât lătratul cănilor, huruitul sacalelor primăriei; încolo copacii din grădina Ciocărlan și cea de la podul cel mare suspină, lalomița șopotind povestește arinilor de pe margina ei, taina trecutului glorios al aceștei cetăți; iar sălcile plângătoare jelesc acolo un present gol de fapte mari, plin de intrigi politice și de bizare inepții. În revarsatul zorilor, la chindu, în amurg, auzi meretă ciorele croncănind, ciuhurezul țipând jalnic pe coperișurile bisericilor, și pe ciureiuelele ferestrelor palaturilor domnești adî în cea mai mare ruină. Ca vechea căpităla a Munteniei, această cetate este încinsă cu un șant, care după cum am spus, era grōză inamicilor, însă adî el samănă cu un briu zdrențuit, pe care această văduvă ilustră, îl păstrează întru pomenire. Din depărtare în depărtare, acest briu se vede întrerupt de 12 metereze și cari, pe sub pămînt comuncău cu palaturi'e domnești. În interiorul acestui oraș sunt 24 biserici dintre care 19 funcționează și 5 sunt în complectă ruină. De fie care din ele este legată câte o amintire istorică, câte un nume saceru pe care îl va mai păstra dōr pomelnicile și hrisōvele,

timpul vrășmaș ne'mpacat, peste dênsele lăsindu-și urmele sale spulberătoare și. în mersul lui neerutând nici măcar pe cei mai demni marturi ai unui trecut glorios. S'arăt în treacăt starea câtor-va din aceste sfinte locașuri spre a dovedi ce pôte face vremea și indiferența ômenilor până din cele mai mărate zidiri : Mitropolia din Târgoviște, despre care Pavel d'Aleppo, dice: Acastă biserică nu'și avea perechea în aceste regiuni, fiind zidită după modelul Sf. Sofii din Constantinopoli: înaltă, vastă sprijinită de mai multe colône și fôrte impunătoare, de și, în timpul lui Tudor Vladimirescu, a fost desvălită de plumbul cu care era acoperită și din el s'a făcut glônțe de pușcă de către soldații lui Ipsilante totuși era monumentală și, timp de trei sute de ani, ea luptă cu intemperiiile. Se restaurază acum dar i s'a dat o formă arhitectuală mai puțin măreață pare c'ar fi o biserică de sat. Jur-împrejur d'asupra stiașinei patru frontespiciuri, iar în mijlocul invelitôrei un singur turn, în locul celor 9 câte erau înainte, cea ce și face a se arăta acum sărécăciosă lipsită de acea sfințenie covârșitoare, care se'ți impună măcar cât acele cruci puse pe cale la răspântii, iar în inimă-i să-ți redestepte o credință neabătută, un dor de vremuri de pocuință și de bătrânească și adevărată cucernicie! Biserica Stelea vechiă, zidită de un negustor anume Stelea, în urma împăcării lui Matei Basarab cu Vasile Lupu, imitează stilul bisericii Sf. Trei Erarchi de la Iași avea o mulțime de aurării dăruite de Domnul Moldovei și care se urcau la mai multe sute de galbeni. s'a părăginit cu totul, iar palatele din jurul ei și cari odinioară fusese locuite cum am văduț de Sf. Nifon, ajunseră adi cazarma pompierilor, ei dărâmară tot și tăiară de pe ziduri în glumă, când nu avură ce face, un nuc ce se zice că fusesă plantat acolo chiar de mâna acestui patriarh, care certându-se cu Radu a blestămat Târgoviștea și se crede că blăstămului lui cu tôte slujbele archiereilor împlinitu-s'a, deslegare orașul n'a mai aflat și prosperarea lui de atunci împiedicată mereu este. Biserica Sf. Constantin,

altă-dată cu hramul Sf. Nicolae, în care la 1598 Iunie 9 s'a făcut jurământul pentru tractatul încheiat de Mihaï Viteazul cu Rudolf Împăratul Germaniei, care declară pe Mihaï al nostru de principe hereditar al țerei și îi făgădui 10000 galbeni pentru întreținerea miliției *) este astăzi cu totul în ruină și în ea se adăpostesc de multe ori vitele de pripas sau cele de pe islazul orașului, Din biserica sf. Apostoli Petre și Pavel n'a mai rămas de cât un zid, de pe care un Christ restignit privește la roțile morei lui Bănică ce scârție a sărăcie în valea Ialomitei. De mila sfințeniei și a singurătății lui te ia jalea și vedându-l te întrebă dacă cu scirea Domnului e ca până și casa lui asemenea nenorocită sortă să aibă, Biserica sf. Vineri se află în bună stare până în anul 1821 în vremea revoluțiunii lui Tudor Vladimirescu; cel din urmă oșpe al palatului din jurul ei, se crede ar fi fost Ipsilante. Lângă dânsa se mai vede încă și azi porța cetății. Curtea Domnească, pe sub dânsa trec numai sacagii care merg spre izlazul morei lui Külle.

Anul trecut în ziua de Vinerea mare, găsindu-mă la Târgoviște cu ocazia așezării monumentului lui Gr. Alexandrescu, m'am dus la biserică Era hram, în lăuntru mai nimeni, artose, colivă, aghiazmă, împărțindu-se credincioșilor, începură a se îndrepta fie care către căminul lor, eu, am rămas ca reținută de vechea și Dumnezeiască slavă, m'am dus să ved în prejurimile. În curtea bisericii într'un colțișor ocolit de vécuri, pôte și de Dumnezeti, se află o chilie locuită de un bătrân plăpomar, care nu era nici pusnic, nici schimnic, nici nevoiaș Cât s'au schimbat lucrurile Tale Doamne ! Moșnegul acela mi se plânse că nu pôte semăna nimic în grădinița lui, acum plină de tomnatece tufănele, din cauza vechilor zidiri pe care a tot cercat să-le sfărîme mereu . . . mereu ! . . . Mi a arătat târnăcopul știrbit. Cu lacrimile în ochi l'am rugat să nu se mai obosească în viitor pietrele acestea să le cruțe; el s'a uitat lung și nedomerit la mine; dar de unde să priceapă el valorea ce trebuie pusă pe

*) Epoca lui Mateiu Basarab de la Gheorghe Missail (pag. 463-464)

nise cărămizi, cari au înfruntat veacurile, și cari pot vorbi mai bine de cât letopisetele, cronicile și crisevele cele mai prețioase. Tot intuitivul meu de dascăliță, toate treptele mele formale, asupra respectului ce trebuie dat monumentelor istorice, înaintea octogenarului acesta, ramaseră palide, lui îi plăceau florile și ura cărămizile a ceea, cari nu-i spuneau nimic . . . nimic! Sub raportul comerțului, s'ar părea de-o bucată de vreme, de când s'au descoperit acolo nesfârșitele bogății ale pământului păcura la Glodeni, cărbunii la Șotânga și Mărginenca, iodul la Vulcană, sarea la gura Ocnitei, că Târgoviștea s'ar mai mișca oare cum în acest sens mai ar renasce din țerină trecutului. Inflorirea se face, dar mersul ei este gale, șovăitor ca al cui-va care se deșteaptă după o lungă și dureroasă boală, și căruia îi trebuie încă mult până să ajungă și poate nici o dată nu va mai atinge dezvoltarea de odinioară . . . În acest minut mi se deșteaptă în suflet un tablou și pe care mi veți da voie a-l povesti fiind dintre cele mai mișcătoare și care cu toate acestea se reportează la mândria noastră națională.

După terminarea războiului de la '77 atunci când mamele române eșiră înainte vitejilor ostași, cari de la Plevna se întorcea victorioși, nu înfolicite în zăbeanice negre, pentru pierderea iubiților fii, ei purtând în mâni corone de lauri, pentru învingători, eu eram la Târgoviște, copilă se înțelege dar cât ținuse campania, nici o scire venită de peste Dunăre nu-mie era străină de și poate că nici pricepeam pe atunci ce va se zică luptă pentru revendicarea drepturilor răpite. La vatra căminului nostru, noi și mama nerăbdători așteptăm și tremurând deschideam gazetele și citeam cu ochii plini de lacrimi, greutatele ce întâmpinam Domnitorul țerei și vitejii noștri ostași spre a da o țară liberă cum avem astăzi, grija ce purtam pentru patru frați ai mamei dintre care cel mai mare, ați general, îmi place să-l ved îmbătrânit, bătrânețe cinstită în serviciul țerei sale și al M. S. Regelui, nu ne lasă să ne

găsim liniștite căpătâiul, căci viața lor era în primejdie; cu toate acestea mă simteam mândră că moșii mei luptau pentru patrie.

După luarea Plevnei, pe o iarnă îngrozitoare, 800 de prizonieri Turci, fură aduși la Târgoviște, la marginea orașului când sosiră le eșirăm înainte; ei sărmanii parcă îi ved și acuma, gemeau osteniți, zdrobiți, pocâlțiți de foame, morți aproape de spaimă. Cum intrară pe barieră, ingenu-chiară în omătul ce mai, mai îi acoperă și cu fața spre Meca. Începură a se ruga și a striga pe Alach. Noi toți plângem plânsul isbândeii, ei pe al despărțirii, pe al schingiuirii, pe al grôzci țepelor ce și acum credeau ei, că resplata lor, ca pe vremea lui Tepeș, are să mai fie. Ți se rupea inima de atâta disperare ce după sine aduce răboiul. Peste atâtea secole, am vădut cum Turcii și mai tare ca de răboi de numele cetății Târgoviștea tremurau. Plocon pasale sluțite, Stambulul, n'a primit de cât din Târgoviște, de cât de la Voievozii care iubindu-și neamul și țara de liftele streine și rîdeau hadjocurindu-i cum meritau și cum era mai rău. Iată pentru ce Târgoviștea și acum îi înfioră. Abia putu stăpânirea prin tălmaei a'i potoli, abia isbuti din troian, acest pohod să se rîdice. Asemenea pagină se înțelege pentru cei ce cugează la desatmarea internațională și care ar fi idealul cel cel mai desăvârșit al civilizației neamurilor, sunt de studiat, dar pentru noi atunci fuse o mândrie mare, căci pe palele bravilor noștri Curcani trufia seamîluncii o veduăm — în sfârșit — cădând sfărîmată. Am vădut cum vechea capitală a țerei românești carea are norocul să strălucească d'atâta slavă, locul unde s'a născut și a trăit Coresi. Văcărescu, Helide Rădulescu, Bălăcescu Câr'ova și Grigore Alexandrescu, punctul de siguranță al Voievozilor, subiectul falnic și măreț cântat de noi toți poeții în trecut, a ajuns o ruină. Târgoviștea locul natal al atâtor boeri ai țerei, cari au ajutat-o s'au scăpat-o la vremuri de grea cumpănă, nelăsând-o s'alunece pe drumul pieririi și al sărăciei, unde jupânițele cu fermentele de cutnie și cu fesuri albe n cap, în di de lu-

crătore, torceau, țeseau, coseau la ședători binișuri, sangulii, gevrele cu chenaruri, numa'n fir și iبریșim, ascultați poveștele roabelor, torcând, darăcînd, dănd tortul pe rîșchitor și borangicul la rotă la rînd cu ele inaintea parei opaițelor, pînă la cîntatul cocoșului, despre diuă, iar fetele luaū de la mamele lor numai pilde frumoșe de hărnicie și de muncă: Târgoviștea grôza Turcilor, căci pe semeni d'ai lor în teapă svârcolindu-se acolo îi vîduse. Târgoviștea unde se află țerăna atâtor strămoși iluștri Vlădiei, Mitropoliți și Voivođi a țerei, cum și țeasta celui mai genial dintre dînșii, acel Viteaz Mihaiū, care a conceput ș'a realizat ideea unirei tuturor romănilor, sub un singur sceptru, trebuie se fie Roma țerei nōstre să se păstreze acolo fie-care pietricică spre a povesti la fecior de feciorii nōștri, gloriosul trecut al strămoșilor lor; este lăsată cu tōte aceste monumente, în prada trecătorilor, în stăpînirea bufnițelor ș'a cucuvelelor. Ba încă această tristă decădere, aci, nu se iū cine amuzindu-se a pus'o'n versuri cari sună cam ast-fel:

*

Târgoviște măreată, a Romăniei ficeă;
 Tu fala nōstră ntregă sub pōle de Carpați;
 Nimic nu'ți mai rēmăne din gloria-ți antică
 De cāt: țuică de prune, ruine ș'avocați.

*

Se știe că la Târgoviște era un decanat și că de acolo se libera diplomă de advocat palavragiilor chipeși și semeți și sunt dintre aceștia mulți cari se chivernisiră pōte cu mai mult strălucit de cāt alții, cari ș'aū tocit cōtele pe bănci, pentru căștigarea titlurilor lor. Cel din urmă decan a fost Nea Nea Chirculescu, cari a murit acum câți-va ani, el de sigur că ar fi fost măgulit de versurile mai sus citate. Ponosul de „gură din Târgoviște“ îl aū Târgoviștenii de pe vremea lui Șuțu căruia îi veni gust a da zestre domeniul Târgoviștei, uneia din ficele sale

credând că satul era fără câni. Fără zabavă Târgoviștenii răsvrățiți, plecară la Domn cu jalbă 'n proțap făcând atâta zarvă în cât le rămase până aci porecla de „gură de Târgoviște“. Ca o făclie de veghe lângă o ilustră mortă rămâne în Târgoviște marelui Turn al Chindiei, de unde am spus că domnii țerei vedeau pe inimici la depărtări de poști și alergau să 'ntărească orașul, de unde lor, când venea sora la chindii, le cânta meterhancuța ca mai frumos, până la ei în Biserica Domnească de lângă palat, la rugăciune să meargă. Rămase pustiu Turnul Chindiei, aciolă ciorile întrînsul, găsindu-și sbârâitoare praștii până ia pământ din el copiii . . . jos, în jocă mai aruncând. Rămase ruină și pustie frumoasa mănăstire a lui Radu, în care s'adăposteau sute de călugări credincioși după ce fuseseră pe rând: magasiu de arme, cazarmă, școlă de ofițeri și de copii de trupă, spital și închisore prizonierilor Turci. În urma războiului de la 1877—78. Capul vitezului Mihail stă 'n tr'un răftuleț ca de prăvălie pe o pernă de plisă spălăcită și săracăciosă de ție mai mare jalea Când îl vezi întracel fel de hal, te apucă părerea de rău că n'a rămas pe câmpul Turdei, pote că din țărîna lui, ast-fel sfințită, ar fi răsărit niscare-va Moți tot așa de viteji ca densusul, pote aci, de dorul fraților noștri de acolo atât de amar n'am mai plânge! Și totuși 'mi pare că mănăstirea Dealului o mai bună menire a avut la Palatele Domnești ale Voievozilor noștri. În curtea lor s'a clădit chiar acum de curând spitalul comunal ca și cum că e Târgoviștea de mare și de pustie, aiurea nu i-ar mai fi găsit loc. În dreptul părții unde se bănuiesc că ar fi fost sala tronului, mai acum câți-va ani, sta un fierar, unghur și acela, s'a vădut aceste sacre ruine luminate feerie de vâpăile cușniței, de scânteile ce săreau după nicovală din bătăile ciocanului, grădinele Doamnelor, până în albia Ialomiței. grădinării sârbești ajunse; pivnițele lui Mircea, Tepeș, Radu, Mihail și Matei Basarab și cari sciau atâtea taine din vremurile de grea cumpănă, sunt închiriate de 30 lei anual bragagiilor bulgari pentru

ghețării. Urme n'a mai rămas măcar din casele atâtor boeri de viță, mitropoliți, toți de hastină din Târgoviște. Întâlneai până mai eri, alaltă-eri, mai la fie-care pas, imense tuncluri boltite, cărora veacurile, n'au avut ce le face: temelile locuințelor Dăneșilor, Drăculescilor, Basarabilor, Brâncovenilor, Văcărescilor, Cantacuzenilor, Florescilor s'au dărâmat, cele mai vii dovedi și după care s'ar fi putut deduce nobleța și înflorirea boerimeii noastre între anii 1716—1833. Dar casa nemuritorului Heliade, care trăi în zilele noastre și care se vedea până mai deună-dî licărind, modestă, albă spoită cu var și având un hălîmar către sôre—răsare, și lângă altarul bisericei Sf. Arhangheli, ce s'a făcut? Unde-î casa?

Acei dintre D-vôstră cari au avut ocasiunea a trece hotarul țerei, nu mă indoesc că s'au convins că nu există popor, care să nu'și fi cinstit ômenii, să nu'și fi sfințit ruinele. Pretutindeni aceste mōște scumpe sunt răspectate. La noi cei în drept s'au deșteptat destul de târziu, după ce din ele n'a mai rămas nici măcar scheletele pentru adorare. Câtă impresie nu simte cine-va când vede la Versailles palatul lui Ludovic al XIV-le din a cărui viață istoria face un secol tot așa de însemnat precum a fost a lui Pericles și a lui Octavian August. Ce frumos îi stă Trianonului cu tot ce a servit ca mobilă lui Napoleon. Sute de ani de-ar trece și frumosului Miramare, valurile Adriaticeii n'are ce-i face, mereu el va rămâne păstrat cum e ađi ca și cum Maximilian numai cât s'a luat calea către Mexie. Să respectează acolo până și cel mai mic arbust plantat de mâna acestui nefericit monarch, în acest vestit castel de lângă Triest, unde sôrele trimete raze triste și piezișe, florile parcă rămân mereu la aceeași vârstă, glicieniele sunt îmbetite cu ederă până sus pe coperiș, salamandrii odihnesc liniștiți pe treptele scării de marmură albă de Carara; chiparașii și sicomorii din grădină, jelesc împreună cu valul pe cei duși, iar printre leandrii, muse și camelii se aude parcă șoptindu-se;

Slava?

Este trecătoare
 O'ntâmplare de minut
 Spune, cântă ori-ce floare
 Din acel pa'lat tăcut?

Dar Germania? Are castele din timpurile feudalismului și sunt atât de închise de zăvorâte de aparate contra intemperiilor, în cât timpul își zdrobește în ele, meselele lui de aramă, ne-având cele face.

Intr'însele numai patrunde măcar raza soarelui spre a nu păli, nimici din ceia ce s'ar putea deduce mărirea acestui popor harnic, răbdător și înțelept.

Și Italia? Din Palatele Cesarilor Forul Roman, Forul lui Traian, Coloseul, Circul și băile de la Romă, nu poți lua o fărâmitură, ori o cărămidă, toate fiind păzite de custozii anume plătiți pentru acesta, lucru ce ași dori să-l ved făcându-se și la noi.

Convinsă adine este această soră mai mare a noastră Italia, că: Ruinele au glas care îmbărbătează inimile, aprinde patriotismul, vorbește viitorului mai bine și mai deslușit de cât toate pergamentele crisoavelor ținute în arhive și că trecutul glorios și civilizația unui popor se cunosc mai ales, după păstrarea monumentelor istorice și religioase.

*Discursul ținut de Preutul Celus din Urbea Neamt,
 anul 1899. Iunie 25.*

*Domnule Primar,
 Stimați Colegi și Iubiți Școlari.*

Astăzi se serbatoresce în toată țera împărțirea premiilor sau mai bine dis, încoronarea succesului nărilor copilașii din cursul primar.

Această solemnitate are un rol foarte mare pentru noi Români; căci succesul de astăzi este triumful României de mâne.

Onorată Adunare!

Multe și grele sunt ramurile de ocupațiune ale omului în lumea acesta. Nici o carieră însă, nici o chemare, nici o misiune nu e mai grea, nu are mai mare răspundere în viitor, de cât aceea a Dascalului. — Ei sunt chemați a da instrucțiune copiilor, spre a-i îndruma către idealul chemării lor: a face dintr'înșii oameni în adevăratul înțeles al cuvântului!

Instrucțiunea este temelie, cheia și oglinda viitorului unei națiuni.

De aceea crescerea și educațiunea copiilor este sarcina cea mai grea și în acelaș timp cea mai delicată pentru educator. Proverbul latin dice: «pe care Dumnezeu l'a urit, l'a ales să fie profesor».

Câtă răbdare, câtă abnegație, cât devotament trebuie profesorului, ca să pôta da copilului o direcțiune bună, să-i nobileze sufletul, să-i lumineze mintea pentru a deștepta în el încă din frageda copilărie gustul și ambiția spre tot ce este nobil, drept și uman: respectarea semenilor săi, dragostea de muncă și respectarea legilor civile și morale.

Iată scopul ce are de urmărit și de îndeplinit școla. Numai atunci familia va fi fericită, societatea asigurată și țera sigură și mândră de viitorul seu.

Atunci vom avea buni capi de familie, buni patrioți, cari vor ști a-și iubi țera și națiunea lor și-și vor respecta religia și moravurile străbunilor lor.

De aceea se vede rolul și importanța școlei și a instrucțiunii la toate națiunile, ne cruțând nimic pentru creșterea și formarea generațiunelor lor.

Astăzi este știut de totă lumea, că fericirea sau nefericirea, înălțarea sau înjosirea unei familii sau chiar a unui nem de oameni, atârnă de la modul de creștere a cetățenilor.

Să ne ferim de a introduce moravuri străine în creș-

cerea și educațiunea copiilor noștri. De la străini să fim înțelepciunea și știința lor și să le îmbrăcăm în moravurile străbunilor noștri și aspirațiunile noastre naționale.

Ca exemplu avem pe străbunii noștri Romani, cari au cucerit lumea întregă, cât timp au ținut credințele și moravurile romane în educațiune; cum au introdus credințe și moravuri străine în familie și în educațiune, imperiul lor a slăbit și pe nesimțite s'a nimicit.

Religia și familia au avut și au mare importanță în educațiune.

Sunt de ajuns două exemple pentru a ne convinge de importanța lor.

I). Mihail Vitezul în lupta de la Călugăreni, vedându-și armata aproape demoralizată, pentru încurajarea ei face trei cruci și dice: Isuse, fiul Mariei ajută-mi și s'a repedit cu sabia în mână în mijlocul inamicilor, de unde a esit sănătos și victorios cu stégul dușmanului în mână.

II). Marele Stefan fiind invins în lupta de la Valea Albă, voi să se retragă la Cetatea Neamțu; dar mama sa îl întâmpină cu vorbele:

«Mergi și stringe ôste, pentru țără mori!

«Și-ți va fi mormintul coronat cu flori!.....

Câtă autoritate! ce ordine! câtă supunere! ce ascultare! Acela de care tremurau dușmanii nămului său și pe care-l respectau toți suveranii Europei de pe acele timpuri, înaintea mamei sale, este în totul supus și în totul ascultător. O! timpuri, O! moravuri.

Nu e de ajuns a ne lăuda cu trecutul glorios al nămului nostru, ci trebuie să facem și fapte demne de acel trecut.

Nu este mai puțin adevărat, că sorta națiunilor este în mâna lui Dumnezeu, care a creat totul pentru un scop.

Națiunea română are și ea datoria și scopul său de urmărit și de îndeplinit în această lume. Această datorie a ei atunci va fi îndeplinită, când tot Românul va sci carte,

va cunoște legile țerei sale, datoriile către sine, către aproape, patrie și către Dumnezeu.

La împlinirea acestei sfinte datorii nu poate ajunge dascălul singur, fără ajutorul familiei, care să nu neglijeze un minut de a introduce în mintea copiilor lor, ideea de ordine, de iubire frățească, de respectul către religie și dragoste de școală.

De dorit este dar, ca copilul să găsească o armonie între sfaturile din familie și instrucțiunea profesorului la școală.

Toți miniștrii instrucțiunii publice au căutat să înlesnască pe cât se poate instrucțiunea.

Așa s'a creat fondul Casei Școlilor, destinat numai pentru procurarea materialului didactic, de care școlile noastre erau lipsite cu totul până acum, și pentru clădirea localurilor de școală. Și, în adevăr mare și bine făcutore a fost ideea de a înființa localuri, anume pentru școală, căci o sală spațioasă, luminosă, dă sănătate și putere tinerilor ființe, cari au atâta de muncit cu mintea. Știut este, că numai într'un corp sănătos se găsește o minte sănătoasă.

Iubiți școlari, ne despărțim de unii din voi pentru tot-deauna; iar de unii numai pentru lunile de vacanță.

Acei, cari ați terminat școla, nu uitați povețile și sfaturile ce v'au dat cei întâi dascăli.

Căutați a clădi mai departe, pe această temelie lucruri folositoare pentru viitorul vostru și pentru binele patriei. — Parte dintre voi, cari nu puteți merge mai departe pentru a învăța, nu vă descurajați, îmbrățișați cariera părinților voștri și pentru ca să vă puteți cultiva mai departe, să, cetiți neconținut, pentru că cetirea este oglinda și cheia tuturor cunoștințelor.

Și voi, care mai aveți de învățat, căutați și vă folosiți de timpul vacanței pentru ca la începutul anului școlar să începem cu nouă puteri lupta intelectuală, spre a dobândi nouă cunoștinți.

Urându-ve petrecere bună, nu uitați, că în mare parte activitatea noastră pe toate căile spre progres și înălțarea scumpei noastre patrii atârnă de iubitul și înțeleptul nostru rege. Să ne ridicăm inima și sufletul către bunul Dumnezeu rugându-ne pentru suveranii noștri.

Trăescă scumpul nostru suveran Carol I-ii, Regele României.

Trăescă scumpa noastră suverană Regina Elisabeta.

Trăescă Altețele Lor Principele Ferdinand și Prințesa Maria.

Trăescă patria și dinastia.

PESTALOZZI ¹⁾

Acum vre-o 7 ani, pe când eram încă în școală, nu știu prin ce împrejurare ne am găsit într'o di vre-o patru colegi în cancelaria școlii de aplicație a școlii de Institutori.

Fiind că nu era nimeni acolo și neavând nimic mai bun de făcut, ne am apucat să cercetăm și să privim în dreapta și în stânga. Între altele, pe peretele din față, erau vre-o de ce tablouri cu nisce chipuri de oameni serioși, cu figuri de actori și nu tocmai frumoși; după ce-i priviram noi mai bine și le descifram numele, nu știu ce ne făcu să convenim cu toții, că ăștia trebuie să fie pedagogii despre care învață cei din clasa a V-a. — Ce nem de oameni or fi fost pedagogii, nu ne tăia pe noi capul și nu știu dacă unii n'am fi inclinat să-i confundăm cu pedagogii de pe la internate; pe aceștia — cel puțin — îi cunoșteam de ajuns.

Îmi mai amintesc că mi-a rămas în minte numele lui *Froebel*, cu care am și botezat pe un coleg și *Pesta-*

1). Conferința săptămânală, ținută la cercul conf. A din Piatra N.

lozzi, pentru că era pus în mijloc și era mai urit ca tot: sciu c'am ris mult pe socotela lui.

Așa am audīt cu întâi de Pestalozzi.

De atunci sunt vre-o 7 ani și când îmi amintesc de intimplarea asta mai că-mi vine să mă mir, cum s'a putut ca până la vârsta areia să nu fi audīt încă de Pestalozzi. Pote că vi se pare mirarea mea cel puțin... naivă, dar eu tot nu încetez de a mă minuna când mă gândesc că pote nici D-vastră n'eți fi audīt pe la 16 ani de dînsul, nu ca pedagog, ci ca om.

Și cu toate acestea, pe la 6—7 ani sunt sigur că cei mai mulți veți fi audīt și sciuț ceva despre Alexandru Makedon, Ștefan cel Mare, lucru pentru care n'am de cât cuvinte de laudă, iar pe la absolvirea cursului secundar, nu mă indoesc că ori care din noi ar fi fost în stare să'ți spună toți generalii cari au fost bătuți în cutare luptă, câte atacuri au fost, câți morți, răniți și prizonieri și ce e mai caraghios, îți fi sciuț și vre o vorbă de spirit disă atunci, fără să bânuiți macar o faptă numai, din nemuritorile fapte a le lui Pestalozzi.

Asta e înse moneda cu care se respălătesce felul muncii lui P.; să convenim mai bine cu toții că asta era cauza instrucțiunii date prin școlii și să fim mulțumiți că cel puțin noi dascălii — continuatorii în mic a operei lui P. sciu cine a fost dînsul și ce a voit.

Mărturisesc dinainte: Nu cred că Pestalozzi a fost Dumnedeu!

Domne păzesc! Dar, o inimă ca a omului acesta, merită să fie cunoscută, după cum cunoscută merită să fie iubirea lui Christos, inteligența unui Socrate, spiritul unui Diogene, vitejia unui Napoleon ori reutatea unui Neron.

Fie care își au pe al lor. Noi dascălii, il avem pe Pestalozzi și să fim mândri; căci dacă nu prin inteligență dar prin inima lui e la nivelul celorlalti.

Și acum să ne reamintim cât se pôle de pe scurt

despre dînsul, ca *om* numai, căci despre dînsul ca pedagog voiî vorbi cu altă ocașie.

*Ion Henric Pestalozzi*¹⁾ s'a născut la 1746 în Zü- rich; a fost al 3-lea fiu al unui medic. Ca copilul era cât se pôte de neîndemănatîc și de sălbatic, dar și când se atășa de cineva, cu greu îl puteai despărți.

Era urit la chip, stăbănog și singura podobă îi erau ochii frumoși și blândi. Sta mai mult după sobă și când umbla prin casă se împedeca de toate scaunele și spărgea din nebăgare de sēmă ori ce lucru i-ar fi dat în mână.

Tatăl seî muri de timpuriu și P. remase sub in- grijirea excelentei sale mame și a unei servitōre model numită *Babel*. Despre acēsta mămă cu sēmă se povestesc adevērată minunți de abnegațiune, devotament și iubire: e o istorie pe admirat viața ei și fōrte mult a contri- buit la formarea caracterului lui P. acēstă sermană fată. Asta-đi chiar, când se vorbește de P. nimeni nu uită a aduce un tribut de recunoștină credincioșei Babeli.

Ca scolar, P. a fost, lucru curios, destul de medio- cru; nimeni nu visa că elevul acela neglijent, neatent, și nerăbdător, va ajunge odată să fie admirat de o lume întregă.

Pe cât timp dascălul seî explică ceva care nu-l in- teresa, dînsul prîvea în gol și umbla cu mintea prin al- te părți și nu de puține ori stărnia câte un ris omeric când la întrebarea profesorului da câte un respuns care nici legătură nu avea cu ceia ce se explica.

Era cel mămă bun înse, și da probe de o adăncă en- getare, ori de câte ori era întreat în chestii cari se des- legau mămă mult prin inimă și prin simțire; aci era neîn- trecut: expunea clar și cu entuziasmul convingerii.

De colegi era iubit, căci era blând, îngăduitor, și se pricepea minunat a scorni fel de fel de jocuri.

O caracteristică a lui. era și iubirea excesivă a drep-

¹⁾. Datele biografice le am luat după Fr. Polaek, unul din cei mămă autorisați și mămă documentați biografi ai lui Pestalozzi.

tații și a sincerității: lucrul acesta l-a făcut să observe încă de copil, miserabila stare materială și morală a poporului.

Din copilărie dateza dar dorința de a munci din toate puterile pentru ridicarea poporului și acesta este firul de foc care întrefese toată activitatea lui până la moarte.

A studiat apoi Teologia și a voit să se facă Preot, misiunea pentru care simțea vocațiune. Afurisita lui de sfințime i-a făcut-o și aici: Când s'a vedut în amvon unde se suise ca să predice și când a vedut atâția ochi țintiti la dânsul și a perdut cumpătul și n'a putut de cât să îngăimeze nisece vorbe fara șir.

Cu tot entuziasmul său și cu toată dragostea ce avea să îndrepte poporul pe acesta cale, a trebuit să renunțe la preoție și s'a făcut avocat.

«Me voiți face dar avocat spre a combate nedreptatea pretulindenea: voiți ajuta pe asupriți și voiți demasca pe înșelători» — dice Pestalozzi.

Nici aci nu-i-a mers mai bine căci chiar cei cari trebuiau să-l sprijine l'au îndepărtat pentru că P. iubea prea mult poporul și dreptatea ca să trecă cu vederea modul barbar în care administrația se purta cu poporul.

Atunci s'a făcut agricultor: muncia ei brațele toată ziua la ferma unui vestit agricultor, amic al său; cerceta toate, înveța și experimenta toate procedurile în agricultură pentru ca sa poata deschide mai târziu o școla în care să învețe gratuit copiii sătenilor la lucrarea sistematică a pământului.

În acest timp se însura în nisece împrejurări cari merită să fie cunoscute și care denotă până la evidență calitățile sale sufletesci :

Prietenul cel mai bun al lui P. era *Blunstedt*, un om cult, bun, inteligent, dar care suferea de o boală care-i pregătea încetul cu încetul moartea. El era bine primit în casa negustorului «*Schulthess*, care avea o fată, Ana

Ana Schulthess era o inimă nobilă, blândă, un ca-

racter format, o moralitate perfectă și o bunătațe cerescă: nici cultura nu-i lipsea: cilia mult și conversa plăcut. Pentru Blunstedli, Ana a fost raza de soare care-i mai îndulcea traiul amarul și care i-a luminat apusul vieții sale.

La moarte, dînsul îi recomandă ca prietin demn de dînsa pe P. care, de la aceea dată, intră într-o strînsă prietenie cu dînsa.

Contactul des. a făcut pe Ana să cunoscă marile merite sufletesci ale lui P. În conversațiile nesfârșite din casa tatălui său, Ana a cunoscut proiectele uriașe, a admirat entuziasmul cald, voința și energia de fier, înflăcă-rarea și dragostea nesfârșită a lui P. pentru popor, în cât acest om care n'avea absolut nici un avantajiu fizic, de cât dor ochii sei expresivi și plini de visuri, a căscigat o admirație divină, o dragoste orba și ideală, așa cum numai sufletele mari pot să capete. A trebuit multă luptă pentru a sfărâma rezistența părinților Anei, cari nu se deosebeau de cei de astăzi și cari nu vedeau în P. cu toate proiectele lui, de cât un om fără un viitor asigurat, gata a-l schimba cu cel d'întăi care ar fi numerat mai multe calități pecuniare. Dar în fine s'a făcut.

Și de la această dată, începe adevărata activitate a lui Pestalozzi. Acum erau doi cari se îndemnat unul pe altul la greaua luptă pentru cultivarea poporului. Acum făcu P. planul ușiaș de a deschide pe proprietatea sa *Neuhof* și în casa sa, o școlă internat pentru orfanii și vagabondii. Pe aceștia i-a adunat de pe unde i-a găsit: pe unul l-a scos de sub o clac cu fân unde-i era culcușul căci era cerșetor. Pe alții i-a găsit în jurul unui foc, bînd cu rîndul dintr'o sticlă cu rachiu; a făcut apeluri prin ziare și a adunat peste tot vre-o 50 de copii desmățați, vițioși cerșetori, recrutați din pléva societății, copii ai miseriei, desmoșteniți meniți a forma o sumă de pungași și de lepre a le omenirei. Pe aceștia toți, îi adună P. în casa sa și cu banii sei și ai soției sale, îi îmbracă, îi îngriji, le cumpără unele pentru muncă și-i puse la munca câmpului.

De dimineața până seara în mijlocul lor, soții Pestalozzi munciau ca niște robi. îi instruiau în timp ce dinșii lucrau și-i îngrijau ca pe copiii lor. Aci și-a pus Pest. totă ardorea lui de muncă. Nimic ce ar fi putut să-i îndrepte, n'a lăsat el neîncercat. Tote neajunsurile a avut să le îndure. Trebuia să învețe și să disciplineze niște stricați, cari habar n'aveau de nici o regulă și de nici un Dumnezeu.

Mulți fugiau după ce Pest. îi îmbraca și-i îngrija. Alții îl nesocoteau și-l vorbeau de rău pentru că le furase libertatea de a cerși și de a umbla cum le plăcea, numai P. nu dispera.

Vă las să vă gândiți numai, ce fel de muncă trebuie să fi avut dinsul cu acești stricați pe cari trebuia să-i țină și ziua și noaptea la dinsul. Gândiți-vă la munca noastră de dascăli cari avem de atace cu alți copii pe cari îi ținem numai 5 césuri pe zi, și veți vedea diferența.

Cinci ani a ținut acest orfelinat și el s'a închis cu complectă ruină a lui Pest. care a cheltuit în acesta încercare umanitară, totă averea lui și-a soției.

Următorii 18 ani, i-au dus soții P. într'o complectă miserie, neavând de multe ori nici ce mânca, și n'ar fi fost nimic dacă ar fi avut cel puțin recunoștința lumii! Dar de unde! Toți îl socoteau drept nebun și puțin erau cari îl compătineau.

Cu tote acestea, iată ce dice dinsul: «Chiar în timpul când ômenii mă disprețuiau și mă batjocureau, inima mea nu înceta de a căuta mijloce pentru vindecarea miseriei poporului».

Acești 18 ani de miserie îl îmbogățiră însă în experiențe; a suferit el însuși miseria și a vedut-o cât e de nesuferită. Asta nu-l-a descurajat ci i-a dat noi forțe pentru a-și ajunge idealul lui.

Acum tipăresce el pe lângă alte cărți și vestita sa carte de educații Leonard și Gertruda, care îl făcu vestit în totă lumea cultă. Acesta scriere îi aduse gloria și

averea. Tote revistele vorbeau de dinsa, un puternic curent favorabil se produse in Germania intreaga și in Elveția: fu tradusa intr'o multime de limbi. Societatea agricolă din Berna ii trimise medalia de aur, un ministru austriac il invita la Viena, iar Leopold de Toscana il invita la dinsul promitându-i cele mai mari onoruri. — In capul guvernului elvețian venira aderenți de ai lui P. și-l chemau in cele mai mari funcțiuni. El inse, remase credincios idealului sau și la toti le raspundea: «Vreū sa reman invelator».

Intre acestea Elveția e bantuita și agitata de ideile revoluțiunii franceze care isbucnise. Totă lumea e in mișcare și să pregatesce de revolta. Trupe inarmate cutreera satele. Vinjoși munteni își părăsesc munți și bari-cadéză cautele și stradele hotariti a opune o rezistență desperată. Vintul libertății le umplea plămânii și le amelișe capul ca și pe vecinii lor Francesi.

Centrul mișcării era la *Stanz*. Aci se dete lupta decisivă. in care revoluționarii sunt zdrobiți. Lupta se deslaşurase pe străđile orașului care acum erau acoperite cu trupurile celor morți. Era o jale care-ți rupia inima: Copii și femei mergeau din mort in mort să-și găsescă parinții și soții iar in mijlocul lor Pestalozzi, care plecase din Neuhoř și venise aci, sperând să fie de ajutor nenorociților de pe urma reshoiului. Cu dragostea unui părinte el mergea din copil in copil, plângea de mila lor ca de mila propriilor sei fi, ii aduna la un loc, smulgându-i pe cei mai mulți de lângă pieptul parinților lor, morți pentru libertate.

Se duse la generalul comandat și-i imploră grația, pe care o obținu. I se dete părăsitu mănăstire a Ursulinelor ca locaș pentru bieții orfani, cari umblau acum cu toti in jurul lui P.

Aci, in această mănăstire pustie și invecchita, își incepe iarăși P. munca lui neistovită cu cei vre o 80 de orfani. Cu acelaș zel și răbdare ca și la Neuhoř, el munci

pentru cultivarea și îndreptarea noilor sei fii. Aci a găsit P. adevărata metodă de predare, aci a pus el în practică cele mai de valoare perceptive ale Pedagogiei lui. N'a avut înse nici aci norocul să isprăvescă opera începută, căci peripețiile unui nou războiu și sănătatea lui sdruncinată îl făcură să se retragă pentru câte-va săptămâni la nisce băi.

O nouă viață sdruncinată duce P. pe la Burgdorf, unde el, Pestalozzi, fu «ajutor de învățător» și încă cu mare greutate; apoi la o altă școală mai bună, unde începuse să i se ducă faima, până când împreună cu *Krussi* deschide la Bertoud o școală privată într'un castel dăruit de stat, care acum începea să recunoască nelăgăduitele merite a le lui P.

De aci începe gloria lui, din ce în ce crescândă— Aci fu vizitat de marele Herbart și invitat de Napoleon căruia îi și făcu o vizită. Aci scrise nemuritoarele opere: «Cum Gertruda își învață copiii» și «Cartea mamelor».

Școala se mută la Munchenbuchsee și apoi la Iverdun, unde se făcu și un institut de fete pe lângă cel de băieți.

Aci școala lui e vizitată de elevii din toată lumea până și din America; ba ca culme a gloriei, cei mai însemnați dascăli ai timpului între care și Froebel, venira aci să se adape de arta lui a cărei renume făcuse ocolul lumii

Statul elvețian obligă pe învățătorii sei ca cu rindul să învețe în școala lui P. care acum deveni primul întemeietor de școală normală și e consacrat de «Dascălul dascălilor».

Imperatul Rusiei, regele Prusiei îi recunosc meritele și-și exprimă admirația și încrederea, iar Fichte, genialul Fichte, îl declară de «regenerator al omenirii».

Acum își vede P. munca lui încununată de succes; lumea care odinioară îl declarase de nebun, acum îl adoră. Obscurul de adinioră, muncitorul titanic și modest devine «Bunul Pestalozzi» supranumit de toți «Vulturul pedagogilor». Toți îi dau concursul, iar statul îi votază

o recompensă națională și-i publică toate operele. Dar toate au un sfârșit: «Bunul Pestal.» cum îi dicea acum lumea, a îmbătrinit și o liniște bine făcutore îi trebuie ca să odihnească viața lui plină de sbucium.

Uitam să ve spun că soția lui murise de pe când erau încă la Yverdun.

Singur și ineujurat de stîmna lumii, se retrase bătrînul la un nepot al său din Neuhof. Aci își petrecu dînsul ultimele sale zile, și cea mai mare mulțumire a lui era să se ducă în fie care zi aproape, la școala din satul Birr, unde făcea câte odată lecții.

Era mulțumit când se putea primbla vara prin fața școlii de unde prin ferestrele deschise venea pînă la dînsul șgomotul de viață și de activitate a copiilor. Și când esiau de la școala, toți se strîngeau pe lângă moșul P. care-i mîngăia pe cap și le spunea povești frumoase: iar dascălii de la acea școală foști elevi de ai lui, spun că nu de puține ori, în acea atmosferă de intimitate și nevinovăție cerescă, vedeau câte o lacrimă de mulțumire furisându-se pe fața brăzdată de anii bătrînului maestru!

La 1827, el more, învețătorii și elevii din satele vecine urmară cu eclavie pînă la mormant pe acela, care o viață întregă a iubit copiii și poporul sărman. El fu înmormintat lângă școala din Birr. La 1846, când s-au implinit 100 de ani de la nascerea lui, admiratorii i-au ridicat un frumos monument cu un epitaf în care se resuma întregă lui viață. Iata-l:

Aci zace

Ion Henric Pestalozzi

Născut în Zürich la 12 Ian. 1746, mort în Brugg la
17 Febr. 1827.

Măntuitorul săracilor la Neuhof

Invețătorul poporului în Leonardo și Gertruda

La Stanz tatăl orfanilor

La Burgdorf și Müncheubuchsee, întemeietorul șolei populare

La Yverdun educatorul omenirei

Om, creștin, cetățen

Totul pentru altii, pentru sine nimic

Bine cuvintat numele lui.

Și cu asta am resumat foarte pe scurt viața și activitatea lui despre care s'au scris biblioteci întregi. N'am amintit nimic de scrierile lui din care P. ne apare în adevărata lui splendoră, când cunoșeam competența și originalitatea lui în materie de educație și învățămînt. Am voit să vi-l arat ca om, căci numai ca om chiar, tot nu încetează de a fi unul din pușinii «aleși». Nu după ce spun că să-l judecați căci eu n'am făcut de cât un resumat și viața unui ast-fel de om nu se poate resume.

Totul e principal și totul trebuie spus. Citiți viața și scrierile lui! Numai atunci veți vedea într'insul pe omul geniū, care a desfășurat în timpul lui o muncă neasemuită unită cu o energie și o răbdare de fer, și toate aceste isvorite dintr'o inimă plină de cea mai mare dragoste pentru omenire. «Iubesc pe aproapele tău!» Iată omul care a înțeles quintesența învățaturii lui Christ și s'a identificat cu dinsa. Mulți înțeleg dar puțin fac, el a făcut-o și iată de ce iubirea lui pentru cei nenorociți a dat viață și înțeles problemei vitale și veșnice: Creșterea copiilor.

De aceea nu merită de cât cel mult compătimire a celor cari cu ușurința caracteristică superficialității lor persiflăză pe acest om a cărui inimă nu o va pricepe nici odată capul lor strîmt și sec. Munca și devotamentul pentru omenire nu-i preocupă, iar când sunt nevoiți să o facă, acesta nu constituie pentru dînsul de cât frase de efect cu cari își acoperă goliciunea unei inimi incapabile de a cuprinde simțăminte mari și nobile.

Noi însă, dascălii, cari suntem destinați de sortă să lucrăm același pămînt ca și P., să avem intrinsul un isvor de viață care să ne imprumute rîvnă și dragostea de muncă, zelul și iubirea de copii, neșovăirea și curajul în decepții și modestia în succese.

N'o să fim ca dînsul căci unul a fost P. și rar se

mai găsește adî stofa din care se croesc ast-fel de oameni, dar nu e mai puțin adevărat că avîndu-l de model, o sa ne oțelim mai mult și o să căpătăm o mai mare încredere în nobila de și nerecunoscuta noastră muncă.

Piatra N.

Alexandru Gheorghiu.
Institutor.

Cera contra beției

Incepînd de la muncitorul serman și pînă la boerul cel mai bogat, dacă nu mai mulți, dar cel puțin jumătate sunt stăpîniți de multe patimi, insa nici una nu este așa de rea și vătămătoare sănătății ca patima beției, care rîde în om, după cum un verme rîde rădăcina unei flori frumoase. Asta-di o vedem verde și frumoasă, mîne incepe a se vesteji și peste cîte-va zile se usucă cu totul. Acesta urită patimă se capetă sau prin moștenire sau prin deprindere; iar deprinderea se capetă din lipsa de ocupație și prin contactul ce-l au unii cu alții pe la crășme.

E f. greu ca un om stăpînit de această patimă sa se lese de ea; trebuie o voință mare. Insa, dacă se gîndesce la relele ce aduce beția, nici vorbă că se va lăsa de ea. «Nu despretui vinul ci despretuesce beția» dice Sf. Ión Gură de aur. Vinul este de la Dumnezeu dar beția este lucrul diavolului. Tote pînă și otrăvurile cele mai tari sint date de D-deu omului spre folosul lui, insă D-deu a dat omului și minte, înțelepciune să scie să alegă ce-i bun și să se ferescă de reu. Beția este o otrava cu mult mai rea chiar și de cît otrava adevărată, căci acestea te omîră de o dată, dar beția încreză cu ince-

tul și tot omorâ; omul nu fuge de ea de ore ce nu simțesc urmările cele răle. Oamenii învățați ne au arătat ca un om bețiv a prăpădit totul. Nu mai are nici cap, nici inimă, nici măruntaie cum trebuie, totul este putred în el. Fără să mai întrebăm pe oamenii învățați, nu vedem noi singuri ce rele aduce beția. Un bețiv, îl vezi în tot-dea-una că-i tremură mânele, picioarele, apoi e galben la față și prăpădit. Altul e roș, dar credeți D-v, că acea roșelă e sănătate? Nu, e o roșelă întocmai ca a unui mer roș pe deasupra iar înăuntru e vermănos. — O mică povestire pe lângă cele ce vedem dilnic, va face să ne îndrăgim și mai mult că omul bețiv e cu totul pierdut.

— »Un băetan, dacă s'a făcut mare, a plecat în lume să-și caute singur hrana, nevrând să mai stea sarcină pe spinarea părinților. Multă vreme n'au știut părinții nimic de capetul lui fiind că el n'a voit să dea de seire. O dată vine un cunoscut s'aducă moșnegului o bucurie. «Uite au fost c'o trebă la târg și am vedut acolo și pe feciorul D-tale. Dar betrânul întreba, și cum l'ai întâlnit? Ah! mi-i că voi strica bucuria, era la Țermaroc înconjurat de nisce oameni fără nici un capot. Nu mi-a mirosit mie tocmai a bine! Da betrânul dice liniștit: E hei, tot băetul meu rămâne, nu-i nevoe; cu vremea se tămăduesce el de bola asta. Fersca D-deu de mai reu! Mai trece un timp, cunoscutul iar vine cu veste la moșneg. — Iar am întâlnit pe feciorul D-vs. Ei, dar acum, cum l'ai vedut, întreba moșnegul. Reu de tot: vre-o doi îl duceau legat cot la cot ci că ar fi fcut o posnă. — Nu-i nevoe, tot băetul meu rămâne. L'or mai dojeni. L'or mai bate și trebuie să se îndrepte. — N'o fi trecut multa vreme, cunoscutul vine iar la batrân. «Acum merge mai cătră bine. L'am găsit beat într'o cărciumă dormind pe o bancă. O li facut chef». — Moșnegul se încrunță și oftă adânc — De acum nu mai am fecior. Beția se ține ca scaiul de om, când te-o încăleca apoi te-ai prăpădit. Mi-am pierdut feciorul! și betrânul inceptu

a plânge — Omul bețiv este mai jos de cât animalele căci ele beau numai apă și nu beau mai multă de cât le trebuie. Pe când omul bea la vin și la rachiu așa de mult ca nu mai poate merge; cade pe jos, se isbesce de garduri și în loc să mergă la vatra lui rămâne într'un șanț. Toată lumea cheltuește bani ca să-și lumineze mintea; bețivul dă bani ca să-și întunice mintea și să-și vatăme sănătatea. Faptele acestea sunt diavolești. Un mivețat al bisericei grăește: Nimini nu este mai plăcut diavolului ca cel stăpănit de beție pentru ca nimeni nu îndeplinesce mai bine voința lui de cât bețivul. Beția, nu numai că prăpădesce sănătatea dar îl și face pe om de risul lumii, și încetul cu încetul îl duce chiar la nebunie. — Pelăgria, boala cea periculoasă care bântuie populația noastră de la țară, nu vine din altă ceva de cât din rachiul fabricat din făina de papușoiți rea și aprinsă.

Beția pe lângă toate aceste rele, mai are urmări f. mari și nenorocite asupra copiilor lui, căci fiind născuți din părinți bețivi sunt aplecați spre nebunie și celalte rele pricinuite de această patimă. — Vedem pe mulți părinți plângându-se că copiii lor vorbesc greu, că nu pot merge în picioare, că unul s'a născut cu un picior sgârcil sau allele multe. Și din ce cauză vin toate aceste nenorociri dacă nu din a beției. Copiii născuți din părinți bețivi, pot inebuni chiar de la vrăsta de 4—5 ani. Prin urmare copiii născuți din părinți bețivi sunt amenințați sau de moarte în florea vrăstei, sau de nebunie sau de o viață nefericită și plină de fel de fel de boale, iar la rândul lor vor da naștere la copii bolnăvicioși și tot așa din nēm în nēm până ce se perde întreaga familie.

Mulți au credința că un pahar de rachiu, mai ales când sunt osteniți le mai dă putere; greșită credința căci rachiul nu face alta de cât le amorțește corpul și astfel nu mai simțesce oboseală. Mult mai sănătos și mai tare e acel care nu bea de cât apă.

Alcoolul introdus în corpul omului strânge gura și

stomachul pungă. Omul care bea simte sete și nu are poftă de mâncare. Prin vinele intestinelor, rachiul intra în sânge și de aceea bățile vinelor de la mână devin mai repede, inima se bate mai tare, fața și mai cu seama nasul se înroșește, căldura corpului începe să scadă deși bețivului i se pare că-i e cald. Nimeni nu îngheța mai lesne ca un bețiv. Intrat în sânge, rachiul otrăvesce înainte de toate creierul, omul bătut nu mai este în mințile lui, este nebun. Iată stările prin care trece un bețiv. Mai întâi, când a beut puțin, este vesel, mai vioiu și mai prietenos de cât de obicei. De mai bea, veselia lui se schimbă în superare; se certy și plange: nu mai vede și nu mai simte bine. E în stare să bata, să omore chiar, cu o fiară sălbatecă. — Fie-care dintre Dv. a vedut câte nenorociri, câte ucideri s'au făcut din pricina beției. Unde sunt bățile, unde sunt crimele și omorurile cele mai multe de cât la crăsmă? Omul cel mai blând și mai pacinic chiar, dacă a beut e cel mai hărăgaș și reu, caută certy și din certy ajunge la batae, ba de multe ori și la omoruri. Acasă, când merge turmentat de beție, își bate nevasta, își sperie copiii, ori dacă e mai reu și amețit mai tare își bate și copiii care de multe ori n'au mâncat nimic până când vine tatăl lor de la crăsmă. Bețivul în loc sa le aducă de ale mâncării, le aduce batae și chinuri. Am vedut singură cum un părinte care-și iubia f. mult singurul copilaș ce-avea, după ce se îmbăta venia acasă își bătea femeia și o alunga din casă. O dată a luat toporul și a tăet lăganul iar copilul a cadut jos. Ne mulțumindu-se numai cu atai, l'a luat de picioare și-l ținea cu capul în jos până ce ai sărit locuitori de prin prejur și ai scapat de bietul copilaș care nu avea altă vina de cât ca avusese nenorocirea de a se nasce dintr'un tată bețiv. Și câte alte multe pilde de felul acesta nu mai sunt!

Mulți bețivi își curmă dylele impuscându-se, innecându-se sau spanzurându-se iar alții îngheța pe șanțuri. A-fără de aceștia care-și curmă dylele ei singuri cu voia

lor, mai sunt și aceia cari bând neconținut se otrăvesc și încetul cu încetul se duc spre mormint. Acești din urmă ca și cei dintâi, singuri se omără căci dacă n'ar bea nu li s'ar grăbi mărta.

Care dintre noi n'a audit sau pōte a și vedut cum vre un om a cādut din piciorē mort pe drum sau la crāsmā? Mai toți bețivii au mārta in felul acesta; pe cānd omul cumpētat mōre in casa lui, inconjurat de familia lui și dupā ce și-a indeplinit cele din urmă datorii cerute unui bun creștin. El e plāns de ai sei, și de cei străini dar pe un bețiv care și-a cāutat singur mārta și care nu a sciut sā prețuēscā viēta și sā o intrebuiņze spre bine, nu-l jelesce nimeni. — Iatā dar, la ce ajunge un bețiv! — Am dis cā, afarā de aceia cā-și ruinezā sānātatea, bețivul își perde și cinstea; și care sunt cele douē lucruri mai prețioșe ale omului dacā nu sānātatea și cinstea? In adevēr, cine poftesce in casa lui ori la masa lui, pe un bețiv? cāci își necinstește casa. Apoi, dacā un pārinte vroescē a-și mārta fata ori ași insura un ficior, cautā numai sā nu fie bețiv cāci tōte palimele sunt rele dar nici una nu'i mai periculōsā de cāt beția.

Il vedī pe om cā plecā la tārț curat imbrācat cu cāți va lei in pungā pentru a-și cumpēra cāte-va lucruri de care are nevoe pentru nevasta și copii. In loc insā sā-și cumpere cele trebuincioșe și sā se intōrē acasā tot ca omul care a plecat, ce se intēmplā? Se 'ntālnește cu unul, cu altul, se ia la cinste, bea peste māsūrā, se imbatā, cade pe jos fārā cunoscințā, și in loc de omul curat imbrācat cum a plecat, se intōrē acasā adus de alții, plin de noroiu și de multe ori și desbrācat. Ce cinste mai are acel om in satul lui? Cine-i mai ține vorba in sēmā de cāt dōr acei cari sunt ca si dinsul? Vedēnd relele ce le aduce beția și cāile unde duce, trebuie sā ne ferim de ea, pe cāt putem. Cārciumile s'au inmulțit și acēsta nu e de cāt sārācia nōstre. Muncescē omul tōtā

septămăna și Dumineca, în loc să-și odihnească corpul și sufletul, în loc ca munca să și o cheltuiască pentru lucruri trebuitoare iar de-î prisosesc să pue câte puțin și de o parte pentru dile de nevoie, în loc de asta îl vedem că se duce un cias la biserică, și dacă se duce, iar restul dilei si-l petrece la crăsmă în mirosul greoiu de rachiu venind seara ori pe la miezul nopții acasă, bêt și fără nici un ban în pungă.

Fraților Creștini, ferțiți-ve de mărtea sigură ce o pricinuesc rachiul. Ar li cu mult mai bine ca, în loc de rachiul pe care mulți obicinuesc să-l bea dimineața și seara, să mănânce o bucățică de carne, doue oue sau alta mâncare întaritoare căci mai multă putere dă hrană bună și apa de cât rachiul și vinul Gospodina casei are pui, găini, oue: dar cine le mănâncă? Căci, ori le duce la târg, ori le vinde la crăsmă din sat pe un preț de nimic? Și apoi pe ce se cheltuesc acei bani de cât pe beutura?

Fraților Creștini, omeni buni nu uitați nici un moment că «Betia prăpădesce trupul și sufletul», lasați-ve de ea, măncați în schimb bine și veți fi cu mult mai sănătoși. Nu ve înșelați dar, fraților, fugiți de duhul cel rău care ve trage la păcat, fugiți, căci «nici talharii, nici belivii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu», dică Mare apostol Pavel, dascalul neamurilor.

Amin.

Imaginațiunea la copil.

(T. Steeg)

(Urmare)

Tot ce se știe despre imaginațiune la începuturile sale, la marii artiști, n'are nimic caracteristic și ar putea

fi afirmat a priori. ¹⁾ Oare care fapte cu toate acestea sunt curioase. S'a dis adese-orî, după Stendhal, că Mozart, la etatea de 14 ani, nota din memorie, audind o singură dată la capela Sixtină, Miserere d' Allegri. ²⁾ de care papii interzisesă cu gelosie de a da copie. Alte fapte puțin cunoscute adevărate o precocitate și o bogăție de imaginațiune auditivă de necrezut. „Reyer povestese cazul unui copil de 9 luni care repeta exact notele cântate pe piano. Copilul lui Stumpf suia cu regularitate gama cântând, la etatea de 14 luni. Fiul compozitorului Dvorach (din Praga), la etatea de un an, cânta cu doica sa marșul Fatinitza; la un an și jumătate, el cânta milodiile tatălui său pe care acesta acompania la piano“. La pictori, imaginile culorilor și liniilor sînt cele mai numeroase și cele mai ușurîntă readuse. Copilăria lui Claude, Lorrain, Horace Vernet, Gustav Doré, Henri Regnault ar fi în această privire, interesant a se studia

Pictori și muzicanți posedă această specializație și această intensitate a suvenirilor încă din cei întăi ani ai copilăriei lor; dar aceste calități nu sînt, la această epocă a vieții, privilegiul lor exclusiv; se pôte dice că ele aparțin la toți copiii. Într'un grad mic fără îndoială și sub forme diverse, toți au un ordin de închipuirii de predilecțiune. De acolo apropierea între imaginațiunea copilărească și talentul creator de acolo speranțele nebune ale ore căror părinți și umilitorele lor decepțiuni. Nu e ușor de a smulge prezentului secretul viitorului și de a decerne în inteligență născîndă, ce se examinează, germenii geniului fiitor. Se pôte, în orî ce cas, a observa copilul și, fără a se preocupa de ceea ce el va fi, a căuta ceea-ce el este. Ca și cum, ni se dice, el este artist; el este în felul său; el este mai mult sau mai puțin, dar este. Cum se ne convingem de acesta, dacă nu căutînd în ele întăile apariții unii ale sentimentului artistic, cele întăi sfortări pentru a le traduce sau ale comunica? Această este ceea ce a fă-

¹⁾ Principiu mai dinainte aratat.

²⁾ Psalm 50. Miluesce-me, D-zeule.

cut, sînt de ce ani, Bernard Perez în cartea sa *Arta și posesia la copil*; după dănsul și grație lui, James Sully reia acest studiu cu observațiuni mai precise și mai direct

Înainte de a crea frumuseța, artistul trebuie a o simți în viață. Este oare tot ast-fel pentru copil? Atitudinea sa în fața obiectelor naturei și reprezentațiunelor de artă vădesece ca, că el are aceleși sentimente ca noi în fața acelorăși spectacole, sau încercă această emoțiune de o natură particulară ce o numim emoțiunea estetică? Dacă ea există, ea este așa de invers amestecată la altele, că este f. desplăcut de a o hotări. Lucrurile strălucitoare fixaze îndată atențiunea copilului prin strălucirea lor; culorile cele mai vii sînt acele care îi plac lui mai mult. Nu e de loc pentru că aceste sînt cele întăi pe care el le cunoșco, cele întăi care determină în el exercițiul ușor și prin urmare plăcut unui organ lipsit încă de subtilitate? Au ei preferinți pentru oare-care culori independent de strălucirea lor mai mult sau mai puțin vie? Observatori o afirmă, și faptul pare incontestabil. Însă până la ce punct aceste preferinți sînt ele de ordine estetică și nu sînt efectele influenței inconșiente ale deprinderii, ale exemplului și ale autorității? Cuvintele «*frumos*» și «*frumusele*» sînt familiare copiilor: ce stări exprimă ele?

(Va urma)

Smaranda G. Cosmovică.
Instituitoare în Tg-Nămțu

Grădina Școlii

Am băjbăit mult în chestia școlii primare — cu deosebire cea rurală — am experimentat câte-va decenii pe spinarea ei, dar în sfîrșit începem a-i da de rost.

Ultimele ei reforme vor apropia mai repede de

adeverata sa menire, dar asta nu inseamna că, nu mai avem mult, foarte mult de făcut, după cum am arătat în mai multe rânduri.

Dar, natural, se naște acum întrebarea, când școala rurală va fi la locul ei și care e criteriul după care vom cunoaște aceasta? Mă voi încerca, după slabele mele puteri, să dau un răspuns:

Școala rurală va fi la locul ei atunci, când va răspunde trebuințelor populației, în mijlocul căreia se află și se va cunoaște aceasta după aceea că, populația va fi atrasă spre școală, fără silă, ci numai din interesul și dragostea ce-i inspiră bunul ei mers.

Poporul și chiar multe autorități privesc, adă, școala, dacă nu ca o belea mai mult pe capul lor, apoi cel puțin nu așa cum ar trebui să o privească.

Dovezile ni se prezintă dintr-o parte, din partea autorității că, neglija școala, într-un chip cu totul culpabil, nefăcând reparațiile la timp, așa că școala se deschide cu câte-va săptămâni mai târziu, nu dă lemne la timp și de ajuns, plătesc servul cu o sumă ridicolă și nici aceea la timp, iar dacă școala mai are ceva prevedut, din oficiu, de prefectură, pentru unelte și material pentru lucru manual, apoi nu se eliberează nici pe jumătate suma, creându-se prea mult, și toate aceste șicane ar dispărea, dacă s'ar aplica legea, fixându-se sumele de onor. Minister și vărsându-se la administrația financiară.

Cum că nici sâtenul nu pricepe adevăratul rost al școlii, voi cita din atâtea mi, următorul caz:

În una din zile, mi se prezintă un satin, cu un copil, ca să-l înscrie în clasa IV. Am prins a-i

lăuda frumoasa lui purtare de părinte, că voește a și lumina copilul, care de bună seamă, cu frumoșele învățături de la școală, va ajunge printre cei dintâi gospodari din sat. El mă întrerupse, entasiat de vorbele mele: «Domne, cucone, sunt om sarac și e o casă de copii, și vin aci din al treilea sat, dar mi-aș da și bucățica de la gură, numai să scot om din copilul ăsta, aș vrea să-l ved și eu un slujbaș cât de mic».

Mi-am dat multă ostenelă să-l scot din ideea lui greșită, dar mi-a răspuns: «Domne, cucone, frumoșele sunt vorbele D-tale, dar cine ne arată nouă toate acestea? (Era vorba de agricultor model, meserias etc.). Învățătorul nostru n'are o palmă de loc, pe lângă bujda de școală, și apoi fiindcă i om e o casă de copii, și lefa nu i ajunge, o luat și el cu chirie vre o 6 falcă de loc. In anul întâiu o prăpădit mult și el, căci s'o ținut de școală nu de câmp, dar după aceea vedând că i se duce pânea copilașilor, o mai legat și el școla de gard și și vede de câmp».

Am reflectat mult in urma acestei conyorbiri și m'am hotărât să scriu rândurile de față prin care cu osebit respect, rog pe părintele școlei, care in tot-deauna ne-a dovedit că nu voește de cât binele, să inzestreze fie-care școală rurală cu 2 hectare de pământ, care să se dea gratis învățătorului spre a face pe ele grădina școlei, un fel de câmp de demonstrație, a căruia importanță o spun următoarele: «câmpurile de demonstrație prin exemplele lor practice, simple și lesne de înțeles, vor învinge scepticismul cultivatorilor și vor fi un factor important pentru

prapagarea sistemelor perfecționate de cultură și răspândirea în țară a celor mai bune și mai productive plante.... Ele vor avea de scop să introducă în ye-care localitate cele mai bune varietăți de plante, și, în particular semințele de cereale, precum și plante rădăcinose, leguminoasele pentru livedile artificiale întrebuintate la alimentarea vitelor, îngrășămintele și amendamentele cele mai potrivite naturii pământului și plantei cultivate: în fine instrumentele agricole mai perfecționate se vor vedea în aceste câmpuri. Iar în localitățile, unde există vr'o fabrică de zahar, de bere, de spirt, de pânzetură, de ulei, etc. acolo demonstrațiile se vor face mai în special în privința plantelor ce alimentează aceste industrii precum: sfecele, orzu, hameiu, cartofii, inu, cânepa, rapița etc..... spre a atrage mai bine atențiunea cultivatorilor, și pentru ca rezultatele să potă fi obținute în condițiunile normale de cultură, ar fi de dorit ca aceste câmpuri să aiba o întindere destul de mare — 3 sau 4 pogone — spre a se putea stabili un asolament model ¹⁾.

Iată dar cea mai nimerită soluție a mult debătutei chestii — grădina școlei — și care soluție e e cea mai lesne de pus în practică, de ore-ce mai mult de jumătate din numărul școalelor au teren — 6 făci — iar pentru cele-l-alte să se procure. Unelte și semințe, va procura comuna, care de almintrelea face destule cheltueli pentru locuri mai puțin însemnate ca grădina școlei.

În ceea ce privesce timpul de care avem nevoie

¹⁾ Agranul No. 12.

să lucrăm cu copiii, se va putea obține, numai modificând programa actuală, care nu cuprinde practica agricolă de cit pe hârtie. Dar despre această altă dată.

T. C. Ionescu

Pașcani

FRANȚA

S c h i ț ă

- Pregătire* Anglia, repetiție.
Tratare. Franța și descrierea Parisului.
Asociare. Comparație între Franța și Anglia.
Generalizare Franța este o Republică.
Aplicare. Citirea din carte.

Plan dezvoltat

- Pregătire* Anglia, repetiție.
 Pasul Calais desparte Anglia de Franța.
Tratare. Astăzi vom vorbi despre „Franța”.
 Se desemnează Franța, spunându-le în același timp ce parte se face (nord, răsărit etc.) și cu ce anume se mărginesce.
 Se observă, că limitele Franței la nord și apus, sunt formate de apă, la răsărit de uscat;

1. Limitile Franței

Franța e despărțită de Spania prin munții Pirinei. Munții Pirinei sunt f. înalți, ei au însă câte-va locuri prin care se poate trece,

La răsărit Franța e despărțită de Italia prin

munții Alpi, care se întind de la sud de pe coasta de răsărit a Franței până în Elveția spre nord; de aci se prelungesc printre Elveția și Italia spre răsărit.

Munții Alpi ca și munții Pirinei sunt acoperiți cu ghețari și cu omăt. Ghețarii sunt foarte periculoși mai cu seamă primăvara; când se tolesc, se rup bucăți mari din ei și cad în vale. Când muntele e tare drept, bucățile de gheață căzând fac un vuet îngrozitor.

Munții Alpi fiind f. înalți și stâncoși nu poate crește nimic pe ei. Pe munți nu ne putem sui nici cu cai, nici cu cămile; ei numai pe jos și cu mare anevoe.

Între Franța și Germania sunt munții Vosgi de asemenea înalți.

Munții Jura se întind de la sud la nord aproape prin mijlocul Franței

Toți acești munți fiind înalți, sunt acoperiți cu ghețari și cu omăt. Din pricina căldurii ghețarii se tolesc, apa curge în vale dând astfel naștere la cursuri de apă.

În Franța mai sunt și alți munți, mai puțin înalți. Restul Franței este acoperit cu o mulțime de platouri și câmpii pe care se semănă.

Franța este udată de o mulțime de cursuri de apă, ce își au izvorul lor în munți, așa: Sena ia naștere din nisele munți, care sunt în centrul Franței, se varsă în canalul Mânecei. Pe Sena e situat orașul Paris. Loara izvorăște din nisele munți din centrul Franței, se varsă în Oc. Atlantic. Ronul izvorăște din munții Alpi, se varsă în Mediterana.

Clima Franței este temperată. În sud, din cauza mării Mediterane clima este dulce așa că acolo poate crește: maslinul, portocalul. etc.

II. Munții, Rîurile și Clima Franței

În Franța se cultivă multe cereale Popusoii f puțin. Francezii nu mănâncă mămăligă, afară de cei din sud, dar și ei f puțin. Se cultivă vița, măslinul, portocalul mai mult în sud. Tutun f. mult Se cultivă cânepă, în bumbac. Minerale se găsesc f. multe în munți mai ales fer și cărbuni de pământ

În Franța se fabrică dif. feluri de pânze, dantele etc. Se fabrică zahărul din trestie. Se lucrează fierul, se scot cărbuni de pământ.

Industria e foarte dezvoltată.

Franța, Anglia și Elveția sunt țările cele mai industriale din Europa.

Comerțul e f dezvoltat. Exportă în alte țări: păluzături, dantele, cordele, matasă și mobile.

III. Producțiuni, Industria și Comerțul Franței

În Franța afacerile țării se conduc de un consiliu, cum ar fi miniștrii la noi; iar în fruntea consiliului este Președintele ales de popor prin delegați. Acest fel de guvern se numește Republică.

Franța are 38 milioane locuitori.

Francezii sunt catolici. Ei sunt deștepți, harnici și veseli.

IV. Guvernul, Populația Franței.

Orașul cel mai însemnat este Parisul, are vreo 3 milioane de locuitori. Parisul e așezat pe Sena, e un oraș f. frumos, are străzi mari și curate. Are multe bulevardui. În Paris sunt clădiri mari și frumoase. Școli f. multe; și din țera noastră se duc tineri spre a învăța acolo.

Bisericii mari și frumoase. Sunt o mulțime de palate, cari de cari mai frumoase. Clădirile sunt cu mai multe rânduri. Magasiile sunt f. mari. In aceiași clădire se vînd mai multe feluri de lucruri. (Într'o parte se vînde pânzături, în alta dantele, în alta stofe etc. Dacă se întîmplă să-ți uiți vre-un lucru în magasie, negustorul îl păstrează și când te întîlnesc ți l da înapoi. Francejii sunt politicoși și cinstiti.

La Paris sunt multe statui f. frumoase, sunt grădini cu tot felul de flori. Acolo copiii nu rup florile pentru că simțese că prin acesta ar face un reu. Mai sunt o mulțime de grădini mici unde se duc copiii să se jöce, de öre ce casele sunt cu multe rânduri și nu fie-care casă are ogradă și grădină.

In afară de Paris e un parc frumos. Vara, in luna Mai, se face o serbătöre numită serbătörea florilor. atunci totă lumea se duce la acel parc cu trăsuri împodobite cu fleri. In Paris sunt fântâni f. frumoase cu statui. In Paris nu se umblă mult cu trăsura, ci mai mult cu un fel de vagonașe, cari merg pe șine ca și trenul, numite tramvaiuri. Pe străđile mici și cu multe cotituri se umblă cu un fel de trăsuri mari, numite omnibusuri.

Alte orașe : Lyen. fabrici multe de dantele, mătăsării. Marsilia port Bordeaux port. Nantes. Havre, Brest. Tuluza

V). Orașele Franței

Asociare Comparăție între Franța și Anglia.

Generalizare Franța este o republică

Aplicare. Citirea din carte.

Olga I. Stratilescu

Proverburî, locuțiuni proverbiale și fel de fel de idiotisme

Cu explicațiuni necesare.

(Urmare)

CLXI. Cioclovină

413. *În vorba de nisce cioclovine.* adică de ciocloice

CLXII Ciolan

414. *În zamă mai sînt și ciolane,* ad, în lume sînt tot felul de omeni.

415. *Carne fără ciolane nu se pôte,* ad. pe lângă ce trebuie, mai trece, mai este și ce pôte nu trebuie.

416. *Îi numai pielea și ciolanele,* ad. îi f. slab,

417. *Să-mi dai numai pielea și ciolanele,* dice mama sau tata față de copilul lor, care e cam neînțelegetor și obrasnic. încredințându-l cui-va spre îngrijire sau la vr'o școlă!

418. *Un ciolan de ros,* adică o slujbă.

419. *Să-ți fie (rămăie) de cap și de ciolane.* ad, să nu mai ajungi, să nu mai ai parte, ca să te bucuri de ceea-ce mi-ai luat pe nedreptul (blăstem).

George A. Cosmovici.

(Va urma)

Tg. -Nemțu.

MULTUMIRE

Sub-scrisul aduc vii mulțumiri D-lui Comandant al Regimentului 15 «Resboeni» — în persona D-lui Lt Colonel Mănescu — care a oferit pentru copiii seraci de la școlile primare din Piatra suma de 40 lei, cu care se platise musica regimentului, pentru că cântase la o reprezentare teatrală, dată cu scop, ca jumătate din venitul net să fie pentru copiii seraci și cantine.

Revisor școlar, GH. NICOLAU.